

Debattredaktör: Margareta Gandy Telefon 08-736 56 87 Fax 08-736 58 15
E-post: margareta.gandy@di.se (Hela texten i meddelandet, bifoga ej fil)

Om ett bolag också ska ha annat syfte än att ge aktieägarna vinst, så måste det stå i bolagsordningen. Det gör det oftast inte i dag. Den VD som prioriterar jordens överlevnad framför aktieägarnas mer kortsiktiga väl, överskrider sina befogenheter. Låt bolagsstämman ta ställning!

Placeringar i företag vars bolagsordningar inte specificerar att etiken ska beaktas kan inte med någon trovärdighet kallas "etiska", skriver advokat **STAFFAN MICHELSON** (till vänster), Michelson & Werner Advokatbyrå, och **GÖRAN GENNVI**, Lärande Ledarskap/ Naturakademien.

Etiska fonder spel för gallerierna?

Jakten på sparnas pengar placeras miljardbelopp i så kallade etiska fonder av olika slag. Företag som infört miljöledningssystem och talar om etik och moral i näringslivet har blivit guldkantade. Men miljöledningssystemet är tandlöst och etiska placeringar ett spel för gallerierna så länge företagets bolagsordning strider mot vad företagsledningen och marknadsavdelningen försöker skapa.

Av de 100 ledande ekonomiska enheterna i världen i dag är 49 nationer och 51 företag/koncerner. Det är de multinationella företagens ledningar som är dagens beslutsfattare. De strategier och insatser som avgör morgondagens samhälle, ekonomi och miljö beslutas i större omfattning än någonsin förr av direktioner och företagsstyrelser.

Därför är det bra att fråga om moral, etik, miljö och samhällsansvar inom vida kretsar i näringslivet numera blir tagna på allt större allvar. I dag är det sällsynt att personer i ledande ställning saknar insikt om betydelsen av moraliska ställningstaganden i industri- och affärsverksamhet. Alla vet, att inget samhälle och heller inget företag kan överleva utan moralisk grund.

För kapitalförvaltare, företagsledare, politiker och "vanliga" medborgare har det blivit uppenbart, att jordens naturtillgångar och grunden för allt liv föröds i allt hastigare tempo och inte längre hinner återskapas i takt med förbrukningen.

Därför ökar också kunskapen hos näringslivets företrädare om att idébetonade värden har grundläggande företags-ekonomisk betydelse.

Å andra sidan styrs ledarnas uppgifter främst av starka motstridiga intressen som inte bryr sig om vare sig levande varelser, mänskliga rättigheter eller sociala hänsyn. Strikt ekonomiska drivkrafter är oftast helt enkelt amoraliska och fullkomligt okänsliga för verkningarna av sådant som företagsnedläggelser, förbrukning av naturtillgångar eller produktion av massförstörelsevapen.

Ledarskapets dilemma inom affärsvärlden är att den VD som inte maximerar vinsten blir avsatt av styrelsen, och att den styrelse som visar andra hänsyn än det omedelbara vinstintresset blir avsatt av aktieägarna.

En god vilja till ett djupare ansvar kommer ibland till uttryck i "imagehöjande" kampanjer, miljöledningssystem, miljömål och eleganta miljöredovisning-

ar. Ändå förblir företagsledarens plikt att visa ekonomisk vinst alltid den grundläggande och starkaste drivkraften för varje enskilt beslut.

Det är lätt att inse att den plikten inte alltid harmonierar med övergripande moraliska ambitioner. Kravet på kortsiktigt ekonomiskt resultat strider ofta mot önsknings om samhällshänsyn eller långsiktig resurshushållning.

Konflikten plågar många företagsledare som tror på ett ansvar för kommande generationer. Själsoöden är större än vad som syns på ytan.

Trots vår ändrade världsbild och nya samhällseliga styrmedel är fortsatt förtäring av naturtillgångarna alltjämt i praktiken gratis för företagen. Det industriella systemets redovisningsprinciper omfattar långtifrån alla de kostnader som i verkligheten belastar samhället. Utnyttjandet av de resurser – liv och miljö – som grundlägger vår samhällsekonomi märks sällan i balansräkningen.

Därför tvingas den företagsledare som vill sköta sina arbetsuppgifter att inte försumma företagets möjligheter till billig förbrukning av värdefulla naturresurser.

Ledningens ansvar för resultatet i årsredovisningen placerar sociala uppgifter och moraliska förpliktelser på undantag.

Mot denna bakgrund tilltar överallt sökandet efter instrument som kan avvärja hoten mot vår framtid.

För samhällets del är lagstiftnings-

makt, kontrollmyndigheter och ekonomiska styrmedel de självklara verktyg som nu trimmas upp i kapplöpningen med tiden. Inom näringslivets egna led har man samtidigt funnit att moral, etik och miljö är angelägenheter av stor affärsmässig betydelse. Kapitalplacering och fondförvaltning styrs i dag inte bara efter avkastningskrav.

Etiskt sparande har blivit ett begrepp. Miljardbelopp omsätts i miljöfonder, hjälpfonder, humanfonder och hjärtefonder vars placering söker former för att få kapitalet att arbeta för en hållbar utveckling. Ändå är risken stor att alltsammans bara blir ett spel för gallerierna i jakten efter sparnas pengar.

Företagsledningen i ett aktiebolag har enligt lag till uppgift att skapa ekonomisk vinst åt sina ägare. Om bolagets verksamhet helt eller delvis ska ha annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna, måste bolagsordningen innehålla bestämmelse om detta (12 kap 1 § aktiebolagslagen). Sådana bestämmelser är i dag ovanliga.

Detta innebär att den företagsledare som hamnar i ett vägval mellan vinst för företaget och långsiktigt hållbar utveckling i ett vidare perspektiv måste vara medveten om att han överskrider sin befogenhet och missköter sitt uppdrag, om han inte väljer att prioritera företagets snävare intressen.

Makten att besluta om hur kapitalet ska förvaltas för att bäst främja jordens

överlevnad under kommande generationer ligger alltså hos kapitalets ägare.

Endast bolagsstämman kan besluta om de ändringar eller tillägg i bolagsordningen som fordras för att nyanse-
ra ledningens uppgift att bereda vinst åt aktieägarna. Aven om bolagets verksamhet blott delvis ska ha annat syfte än att skapa sådan vinst, måste detta klargöras i bolagsordningen.

Ur bolagsrättslig synvinkel har ledningen annars varken rätt eller skyldighet att låta sig vägledas av moraliska eller andra intressen som på något sätt kan hamna i konflikt med vinstkravet.

Mot denna bakgrund bör fondförvaltare och placeringsrådgivare som biträder med så kallade etiska placeringar vara noggranna i sina undersökningar om vilka uppdrag som egentligen anförtrots företagsledningarna enligt gällande bolagsordningar.

Om inte kraven på moraliska respektive miljömässiga hänsyn i affärsverksamheten kommit till uttryck i bolagsordningen, kan man inte heller förvänta sig att sådana hänsyn ska vägas in i den löpande verksamheten och de dagliga besluten.

Placeringar i värdepapper från bolag vars bolagsordningar saknar bestämmelser av detta slag kan därför inte heller med någon trovärdighet kallas "etiska".

De företagsledningar som valt att införa miljöledningssystem och att arbeta med en eller annan form av miljöcertifiering måste också vara medvetna om frågans betydelse.

Om en godtagbar miljöstyrning med någon verkninggrad ska kunna genomföras, bör bolagsstämman beredas tillfälle att ta ställning till de anpassningar av bolagsordningen som fordras för en affärsstrategi med sådant anslag.

Först sedan sådana anpassningar av styrelsens handlingsramar genomförts, har företagsledningen tillräcklig befogenhet att i strategival och investeringsbeslut väga in värden med inslag av moral, miljö och etik.

Och det är först sedan den sortens anpassningar av bolagsordningarna har blivit allmänt förekommande som näringslivets företrädare på allvar kan hävda att marknadskrafterna förmår att styra företagen mot ett framtida kretsloppsamhälle och en hållbar utveckling.

Vad säger bolagsordningen om hänsyn till miljön?

STAFFAN MICHELSON
GÖRAN GENNVI